

© Stichting Perspectief, juni 2011

JAARVERSLAG 2010
Stichting Perspectief
Kenniscentrum
voor Inclusie en Zeggenschap

WERKEN AAN INCLUSIE

Kenniscentrum voor inclusie en Zeggenschap

Stichting Perspectief

Maliebaan 71 M
Postbus 85273
3508 AG Utrecht

Regiokantoor Rotterdam
Marshallweg 45
3068 JN Rotterdam

ING-bank 68.03.45.299
KvK Utrecht 30159667
BTW NL8083.17.039.B01

Tel. (030) 236 30 00
Fax (030) 236 30 09

Tel. (010) 407 47 47
Fax (010) 407 47 40

info@perspectief.org
www.perspectief.org

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Organisatie.....	4
Subsidieontwikkeling.....	6
Ontwikkeling rondom kwaliteit van zorg en ondersteuning	7
Evaluaties.....	9
Trainingen en procesbegeleiding	13
Innovatie.....	16
Onderwijs	18
De omgeving van Perspectief.....	22
Missie en visie	24
 <i>Bijlagen</i>	
Bijlage 1: Overzicht van de organisaties waar Perspectief heeft geëvalueerd ..	25
Bijlage 2: Standaarden Perspectief.....	27
Bijlage 3: Uitkomsten/effecten van standaarden	28

Inleiding

Het jaar 2010 is voor stichting Perspectief spannend geweest. De organisatie startte het jaar 2010 met een klein positief financieel saldo, maar met de knellende zekerheid dat subsidie-inkomsten drastisch zouden teruglopen. De subsidie voor het uitvoeren van evaluaties van kwaliteit van zorg en ondersteuning was nog slechts 60% van het niveau 2008.

Bestuur en werknemers van Perspectief hadden zich voorgenomen, mede ingegeven door het enorme krediet dat de organisatie kreeg op het succesvolle jubileumcongres in oktober 2009 en de plannen zoals vastgelegd in het Beleidsplan 2009-2012, om Perspectief om te vormen tot een zelfstandig opererend kenniscentrum voor inclusie en zeggenschap. Via het verwerven van opdrachten voor onder meer trainingen, het uitvoeren van projecten en het blijven uitvoeren van evaluaties van kwaliteit van zorg tegen een meer kostendekkende prijs, heeft stichting Perspectief zich voorgenomen opdrachten te verwerven op een bredere markt en een financieel gezonde basis te leggen om continuïteit van het werk en de organisatie te waarborgen.

Het is in 2010 gelukt dat voornemen uit te voeren. De enorme teruggang in subsidiebatens is opgevangen, al ging dat niet zonder een aanvullende overbruggingsfinanciering door de overheid. Er is een niet aflatende behoefte aan de inzet van expertise van Perspectief medewerkers. Er zijn genoeg betaalde opdrachten verworven en het is de organisatie gelukt nog altijd een aanzienlijk aantal evaluaties uit te voeren.

Dat is niet zonder slag of stoot gegaan. Het verwerven van meer betalende opdrachten en projecten moest gebeuren in een markt die als geheel onder grote financiële druk stond. Zorgaanbieders en andere organisaties die actief zijn in zorg en ondersteuning van mensen met een beperking moesten ook inleveren op subsidies en hadden minder financiële ruimte voor het uitzetten van opdrachten. Het bedrijfsleven bezuinigde eveneens op opdrachten (voor bijvoorbeeld trainingen) onder druk van de economische crisis.

De organisatie is intern stevig aangepast en meer flexibel ingericht op het uitvoeren van diverse projecten. Van enkele medewerkers moest afscheid worden genomen. In 2010 is een tijdelijke directiewisseling geweest terwijl ook de samenstelling van het bestuur wijzigde. Ondanks de spanning die dit opleverde is het Perspectief gelukt, dankzij de enorme inzet van medewerkers, bestuur, freelancers, opdrachtgevers en andere betrokkenen, het jaar succesvol af te sluiten. Het succes kan afgemeten worden aan het (kleine) positieve financiële saldo dat werd geboekt. Het resultaat op PGO-gesubsidieerde activiteiten was negatief maar dit werd goedge maakt met hogere positieve resultaten op alle overige activiteiten. Het is dus wederom gelukt om voldoende inkomsten te verwerven met de maatschappelijke relevante activiteiten van Perspectief.

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de activiteiten en resultaten van de organisatie in 2010. De activiteiten worden, waar relevant, in verband gebracht met actuele ontwikkelingen in Nederland en Europa die voor de kwaliteit van bestaan van mensen met een beperking van belang zijn. Zo heeft de Europese Commissie het jaar 2010 uitgeroepen tot "Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting". De Europese Commissie benoemde daarbij de kwetsbare groep mensen met een beperking expliciet tot een groep voor wie nationale overheden zich moeten inspannen om een beter bestaan te borgen en meer te includeren.

Organisatie

Bureau

Perspectief is een onafhankelijke landelijke organisatie die in 1999, op voorspraak van cliëntorganisaties en een aantal zorginstellingen in de verstandelijk gehandicaptensector, is opgericht. Doelstelling was het onafhankelijk toetsen van kwaliteit vanuit het gebruikersperspectief.

Het beleidsplan 2009-2012 waarin visie, doelstellingen en taken van Perspectief zijn neergelegd, onderscheidt zes terreinen waarop Perspectief activiteiten onderneemt: namelijk *evaluaties, cliëntenraadpleging, training, activiteiten in het onderwijs, advisering en kennisontwikkeling*. In de praktijk doen zich tal van verbindingen tussen deze terreinen voor. In de organisatie zijn op grond hiervan onderdelen ingericht voor: evaluaties, trainingen, innovatie (waarbij de onderwijsactiviteiten zijn ondergebracht vanwege het innovatieve karakter).

Personeelsformatie

In 2010 werd vanuit het hoofdkantoor in Utrecht en het regiokantoor in Rotterdam gewerkt. Ultimo 2010 waren zeventien personen in dienst, tegen 22 aan het begin van dat jaar. Het aantal FTE's bedroeg ultimo 2010 twaalf.

Naast de vaste medewerkers is er een pool freelance teamleiders, interviewers en trainers op wie een beroep gedaan kan worden. Een groot deel van de medewerkers, in vaste dienst of freelance hebben een beperking en/of zijn naaste verwanten van mensen met een beperking.

Netwerk freelance deskundigen:

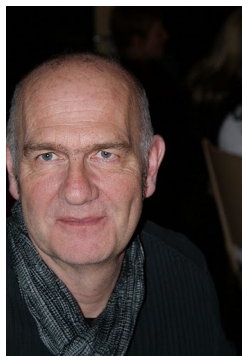
Nieuw in 2010 is de start door Perspectief van een platform freelance deskundigen die willen bijdragen aan en leren van de kennisontwikkeling rondom inclusie en zeggenschap. Meer dan 150 mensen gaven gehoor aan een oproep van Perspectief zich aan te sluiten. Het netwerk bevat een grote diversiteit aan mensen, talenten, kennis en kunde. Perspectief hoopt hier veelvuldig gebruik van te kunnen maken.

Anouk Bolsenbroek (lid freelance netwerk) en Baukje van der Veen, medewerkster onderwijs.

Directie en bestuur

Directeur Mario Nossin was van januari tot en met juni 2010 uitgenodigd om in Nieuw-Zeeland nader onderzoek te doen naar inclusie en arbeidsparticipatie. Hij had ontmoetingen met onder andere de voormalige Minister Disability Issues, belangenbehartigers, advocacy organisaties, organisaties voor kwaliteitstoetsingen, werkgevers, arbeidsbemiddelingsbureaus, onderwijsinstellingen en gemeenten. Daarnaast werkte hij aan publicaties in het kader van het project 'Met je Opleiding aan de slag' waarvoor hij jongeren met een beperking en hun netwerk interviewde rondom de overgang tussen onderwijs en arbeid. Ook verleende hij medewerking aan een NSGK project samen met de KRO-omroep voor het programma XL-Puberruil.

Mario Nossin, directeur

Wil Molenaar (trainingen) en Kees Wijnbeek, waarnemend directeur en voorzitter bestuur.

Waarnemend directeur was Kees Wijnbeek, voormalig directeur van de Federatie van Ouderverenigingen en zorgaanbieder Sherpa.

Medio 2010 kondigde de voorzitter van het bestuur Jose Smits haar aftreden als voorzitter aan. Ze nam, na acht jaar voorzitterschap, afscheid omdat haar betaalde werk haar steeds meer op het terrein van het uitvoerende werk van stichting Perspectief bracht. Dat werd moeilijker verenigbaar met het bestuurslidmaatschap. Het afscheid werd in december gevierd met een minisymposium over vriendschap.

Het bestuur verwelkomde twee nieuwe bestuursleden: Kees Wijnbeek, die aantrad na zijn afgesproken periode als interim directeur en Ine Gevers, zelfstandig curator, schrijver en activist. Kees Wijnbeek werd tot voorzitter verkozen. Ultimo 2010 telde het bestuur de volgende leden: Kees Wijnbeek (voorzitter), Ger Arts (penningmeester), Martin Jan de Jong, Willem van der Putten, Jacqueline Schoonheim en Ine Gevers.

Ine Gevers en Jacqueline Schoonheim, bestuursleden

Subsidieontwikkeling

Bij de start van de organisatie in 1999 gaf het ministerie van VWS structurele subsidie vanuit de Meerjarenaafspraken (MJA). De subsidie werd verleend voor het onafhankelijk uitvoeren van evaluaties van kwaliteit van zorg en ondersteuning vanuit gebruikersperspectief.

Sinds 2003 is op het departement van VWS nieuw beleid ontwikkeld voor de subsidiëring van organisaties van mensen met een ziekte of een beperking (Patiënten- en Gehandicaptenorganisaties ofwel PGO-organisaties). Hoewel stichting Perspectief onafhankelijk is en geen ledenorganisatie is, werd de subsidie door VWS ondergebracht in de regeling functiefinanciering PGO.

In 2004 is een algemene korting van 10% op alle PGO-subsidies (en dus ook op de subsidie voor Perspectief) opgelegd. In 2008 werd een nieuwe regeling functiefinanciering PGO-organisaties afgekondigd die voor Perspectief neerkwam op intrekking van nagenoeg de hele subsidie. In 2009 werd de subsidie met 10% afgebouwd. Voor 2010 resteerde 60%, ofwel ruim 600.000 euro. Eenmalig is nog 50.000 euro extra subsidie toegekend voor reorganisatiekosten.

Perspectief heeft in afgelopen jaren gepleit voor het op peil houden van een aparte subsidiëring van onafhankelijke kwaliteitstoetsingen. Het niet langer subsidiëren van toetsingen betekent dat zorginstellingen een kostendekkende prijs moeten betalen voor toetsingen. Perspectief vreest dat de vraag naar toetsingen daardoor zal afnemen, zeker als de overheid geen verplichting oplegt om onafhankelijke toetsingen uit te voeren. Hoewel het ministerie van VWS in gesprekken het belang van onafhankelijke kwaliteitstoetsingen erkende, is het voornemen de subsidie af te bouwen onverkort doorgevoerd.

Tegen het besluit de subsidie af te bouwen is door Perspectief bezwaar aangetekend en vervolgens is de zaak bij de bestuursrechter aanhangig gemaakt. De rechtbank werd door Perspectief gevraagd de zaak versneld te behandelen, gezien het grote financiële belang en risico dat arbeidsplaatsen geschrapt zouden moeten worden.

De rechtbank berichtte september 2010 dat versnelde behandeling is afgewezen. De zittingsdatum werd aanvankelijk bepaald op 3 november 2010. De rechtbank stelde deze datum uit tot januari 2011. Bij het ter perse gaan van dit jaarverslag is de uitspraak na de zitting in januari reeds meerdere malen uitgesteld.

Perspectief heeft in de procedure bij de rechtbank en in gesprekken met het ministerie van VWS, leden van de Tweede Kamer het belang van onafhankelijke kwaliteitstoetsingen benadrukt. De organisatie pleit niet voor het behoud van subsidie om zichzelf als organisatie overeind te houden. Perspectief gelooft in de eigen kracht om voldoende inkomsten te verwerven uit andere projecten en opdrachten die gericht zijn op inclusie en zeggenschap voor mensen met een beperking.

In 2010 is gebleken dat de vraag naar toetsingen inderdaad afnam. Zie voor een overzicht daarvan onder het kopje Evaluaties (p.9).

Afname van onafhankelijke verdiepende toetsingen zoals Perspectief die uitvoert, leidt op termijn tot verdere aantasting van de kwaliteit van ondersteuning en zorg; het verenigen van ondersteuning naar basiszorg en het aantasten van de toch al geringe zeggenschap van mensen met (ernstige) beperkingen.

Ontwikkeling rondom kwaliteit van zorg en ondersteuning

In 2010 waren er veel publicaties in de landelijke pers over tekortschietende zorg. Schrijnende situaties komen daarbij soms aan het licht van cliënten die worden verwaarloosd of op grote schaal onnodig worden gefixeerd, gesepareerd terwijl met verplichtingen uit de wet BOPZ de hand wordt gelicht. Soms hadden gemelde incidenten betrekking op fraude met cliëntengelden, persoonlijke leningen voor bestuurders, gecombineerd met publieke woede over de topsalarissen en bonussen in instellingen met miljoenenverliezen en drastische bezuinigingen onder het personeel op de werkvoer.

De berichten in de pers¹ vinden bevestiging in formele rapporten van onder meer de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ)². Ook internationaal wordt aandacht gevraagd voor de kloof tussen rechten van mensen met een beperking en de kwaliteit van zorg en ondersteuning.³

De afbouw van subsidie voor onder meer Perspectief is ingegeven door de keuze van het ministerie van VWS om de kwaliteit van zorg te verbeteren via de introductie van meer private marktmacht. Het ministerie laat de opbouw van normen voor goede zorg over aan de zorgsector (vooral zorgaanbieders). Het afdwingen van kwalitatief goede zorg gebeurt in de optiek van VWS door individuele consumenten keuze informatie te bieden. Via een kwantitatief meetsysteem (CQ-index) en de website kiesbeter.nl worden prestaties van zorgaanbieders gepubliceerd. Consumenten zullen slecht presterende aanbieders mijden. Op die manier zal de “marktmacht” betere prestaties afdwingen is de veronderstelling.

Perspectief werkt mee aan de uitvoering van de CQ-index en heeft meegewerkt aan verbeteringen van het instrument. Gebleken is echter dat de CQ-index niet toepasbaar is bij mensen met ernstige verstandelijke beperkingen. Een grote groep kwetsbare mensen valt op die manier buiten het systeem van kwantitatieve toetsingen.

Los daarvan acht Perspectief het slecht voor de sector als volstaan wordt met het werken met de index. Mensen willen méér dan kiezen vanaf een website. Ze willen de verbeteringen op de plek waar zij zelf zorg krijgen. De Normen Verantwoorde Zorg en een kwantitatieve CQ toetsing geven niet voldoende handvatten om concrete verbeteringen in te voeren. De evaluaties vanuit het cliëntenperspectief zijn het sluitstuk om zowel de toetsing als de verbetering met elkaar te verbinden.

De gedachte dat zelfregulering door zorgaanbieders en het ontwikkelen van marktmacht via keuze-informatie voor individuele consumenten afdoende is, is bestreden door de Algemene Rekenkamer⁴: “dertien jaar van zelfregulering heeft niet tot het beoogde resultaat geleid”.

Vertrouwen op marktmacht van individuele consumenten past niet bij de (ook juridisch) kwetsbare positie van mensen met ernstige beperkingen die langdurig afhankelijk zijn van ondersteuning en via hun woonlocatie sterk gebonden zijn aan zorgaanbieders. Wisselen van aanbieder betekent verhuizen. Mensen met een beperking durven mede daarom hun wensen en klachten over hun zorg en ondersteuning niet altijd vrij te uiten.

¹ onder meer Het Parool.

² behalve situaties waar verscherpt toezicht wordt ingesteld (o.a. Cordaan, Osira, SPZ) ook in onderzoeksrapporten zoals IGZ: zorg voor vrijheid: terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen kan en moet.

³ Fundamental Rights Agency, Wenen: http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/home/home_en.htm

⁴ Implementatie Kwaliteitswet zorginstellingen:

http://www.rekenkamer.nl/Actueel/Onderzoeksrapporten/Bronnen/2009/06/Implementatie_Kwaliteitswet_zorginstellingen/Rapport_Implementatie_kwaliteitswet_zorginstellingen

Sinds drie jaar wordt Perspectief over misstanden aanmerkelijk minder geïnformeerd omdat ze nauwelijks nog binnen institutionele (intramurale) voorzieningen komt waar juist de meer ernstig verstandelijk gehandicapten verblijven of mensen met gedragsproblemen. In onderzoek van M. Schuurman en het Fundamental Rights Agency wordt geconstateerd: 'hoe ernstiger de verstandelijke handicap is, hoe minder controle en zeggenschap mensen hebben over hun eigen leven....'. De Inspectie voor de Zorg mag wettelijk geen individuele klachten behandelen en zal alleen na individuele meldingen optreden indien de zorg zo ernstig in gebreke blijft dat (levens)gevaar dreigt. De Nationale Ombudsman heeft kritiek daarop geuit in een rapport waarin de Ombudsman naging hoe werd gehandeld in vijf meldingen over zorg die ernstig in gebreke bleef.

Om de toezicht op kwaliteit te verbeteren is er naast verantwoording door de zorgaanbieders ook een vergroting van de keuzevrijheid (exit/entry via kiesbeter.nl) nodig maar dan wel in samenhang met een betekenisvolle feedback van de cliënten (voice)⁵. De verdiepende kwaliteitsevaluaties van stichting Perspectief zijn hier op zijn minst als aanvulling nodig.

Bovendien is zorg slechts een onderdeel van het leven van mensen want ook onderwijs, arbeid, vriendschappen, vrijetijdsbesteding en vervoer zijn van groot belang. De evaluaties van Perspectief zijn gericht op de verbeteringen die in het leven van mensen zelf zijn te bewerkstelligen vanuit een brede kijk op en kwalitatief goed bestaan. Formeel heeft Perspectief geen middel in handen om verbeteringen af te dwingen, maar als Perspectief niet meer wordt ingeschakeld voor evaluaties, dan kunnen schrijnende situaties de overhand krijgen.

Een getekend toekomstplan van een jongeman met beperking. Hij wil geen "zorg", maar werk en vriendschappen.

⁵ Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling wees hierop in het rapport: 'Stem geven aan verankering: over de legitimering van maatschappelijke dienstverlening'.

Evaluaties

Aantal evaluaties in 2010

In totaal heeft Perspectief in 2010, 89 evaluaties uitgevoerd bij 23 instellingen en locaties: ASVZ, De Drie Notenboomen, Diogenes, Arduin, Aveleijn, Cavent, Talant, Diomage, Osani, Tiuri, Esdégé-Reigersdaal, 's Heeren Loo, JP van den Bent, Kensoor, Okkernoot, Stg. Wigwam Vallei Nederland, Cliëntenbelang Utrecht, VSO De Brug, Pameijer, De Hartekamp Groep, De Zijnen, Klimpschool en De Lichtenvoorde.

Evaluaties leveren een divers beeld op. Op locaties kan zorg en ondersteuning voldoen aan alle landelijke normen uit de zorgsector, maar op onderdelen als zeggenschap voor bewoners is veel te verbeteren. Soms blijkt de zorg optimaal, maar is continuïteit kwetsbaar omdat het te afhankelijk blijkt van persoonlijke inzet van medewerkers in plaats van voortkomend uit structuur. Evaluaties leveren ook een beeld van voortgang op of vakkennis over methodieken die werken. Indien eerdere evaluaties tot verbeteringen leiden, blijkt bij volgende evaluaties dat progressie kan worden gemaakt door aandacht op specifieke onderdelen te richten.

De kracht van evaluaties komt uit mensen zelf. Iedereen die bij de evaluatie betrokken is, kan aangeven wat hij of zij belangrijk vindt. Tegelijkertijd houdt een evaluatie mensen een spiegel voor. Het zet mensen aan het denken. Over zichzelf, over de manier van ondersteunen en over mogelijke veranderingen.

Het aantal evaluaties daalde ten opzichte van 2009 toen 110 evaluaties werden uitgevoerd. Het is een rechtstreeks gevolg van doorgevoerde prijsverhogingen. Die was noodzakelijk vanwege het beperken van de subsidie voor evaluaties naar 60% van het oorspronkelijke subsidiebedrag. Perspectief heeft zich ingespannen de kostprijs van evaluaties te verlagen. Dat gebeurde door een andere werkwijze, bij onder meer de wijze van verslaglegging. Er is gekozen voor een vast format waarbij als proef professionele schrijvers zijn ingeschakeld. De proef krijgt zijn vervolg in 2011.

Vooraf in de eerste helft van 2010 waren zorginstellingen aarzelend om kwalitatieve evaluaties af te nemen. Aanvankelijk leek het of een door zorgkantoren verplichte ronde kwantitatieve toetsingen (CQ) zou worden afgenomen. Instellingen leken ook af te wachten welke gevolgen zouden worden verbonden aan het nieuwe Kwaliteitskader Zichtbare Zorg terwijl de hele zorgsector kortingen op budgetten vreesden.

In februari organiseerde Perspectief een bijeenkomst met kwaliteitsfunctionarissen en bestuurders uit de gehandicaptenzorg, gericht op het onderzoeken van andere manieren van kwaliteitsverantwoording. Zo'n vijftien zorg- en dienstverleners namen deel aan de bijeenkomst, waaronder ook de VGN. De aanwezigen vonden de door VWS gesteunde instrumenten zoals CQ/CE en het kwaliteitskader vooral gericht op het genereren van keuze informatie. Er is daarnaast blijvend behoefte aan het zichtbaar maken van hoe de ondersteuning bijdraagt aan de kwaliteit van bestaan, vanuit het perspectief van de cliënt zelf. Afgesproken werd om gezamenlijk te werken aan alternatieve vormen van kwaliteitsverantwoording. Mede daarom wordt de komende tijd door Perspectief samen met een aantal instellingen ervaring opgedaan met evaluaties gericht op individuele ondersteuningsplannen: hoe verliep het proces van totstandkoming en hoe en met welke uitkomst is ermee gewerkt en evaluaties gericht op andere stakeholders die bijdragen aan de

kwaliteit van bestaan, zoals scholen, werkgevers, verenigingen, gemeenten (WMO) en sociale netwerken.

In de tweede helft van 2010 trokken de opdrachten aan. Naast de algemene meerdaagse evaluaties zijn ook eendaagse evaluaties aangeboden en de nieuwe vormen van evaluaties rond een specifiek onderwerp, zoals zeggenschap, ondersteuningsplannen, sociale participatie. Daar bleek vraag naar.

Zo werd in de gemeente Utrecht in de periode juni-september het gebruik van de WMO geëvalueerd. Bij deze evaluatie is gekeken of het lokale beleid aansluit bij de wensen en behoeften van mensen met een verstandelijke beperking en hoe inspraak (beter) geregeld kan worden. Aan de orde waren onderwerpen als: het dagelijkse leven in de stad Utrecht, de mogelijkheden om te gaan en staan waar men wil in de stad, datgene kunnen doen wat je wil doen, wat helpt hierbij en wat juist niet.

Ook evaluaties rond het thema zeggenschap zijn uitgevoerd. In deze evaluaties staat centraal hoe de zeggenschap over beslissingen die iemand aangaan kan verbeteren. Vragen die in zo'n evaluatie aan de orde komen zijn: heeft iemand mensen om zich heen die om hem geven; hoort iemand erbij en is hij/zij gekend; kan hij/zij persoonlijke doelen nastreven; kan hij/zij zelf en samen met anderen keuzes maken; wordt hij/zij met respect behandeld, wordt hij/zij serieus genomen en kan hij/zij nieuwe dingen doen en leren? Sluit de ondersteuning aan bij ieders behoeften en wensen; helpt de ondersteuning een ieder in de zoektocht naar de eigen identiteit; sluit de ondersteuning aan op de persoonlijke ambities en mogelijkheden; is er oog voor verborgen talenten; volgt de ondersteuning mensen in hun ontwikkeling?

Een aantal andere evaluaties zijn uitgevoerd naar aanleiding van specifieke problemen (vermoeden van mishandeling). Sommige evaluaties zijn opgevolgd door extra gesprekken gericht op concrete verbeteringen. De bespreking van evaluatierapporten bleek dan de start te zijn van meer reguliere diepgaande gesprekken tussen zorgaanbieders en (familieleden van) mensen met beperking die ondersteuning ontvangen. Het houden van aanvullende gesprekken over evaluatierapporten maakt dat de inhoud van de rapporten veel meer betekenis krijgt voor alle betrokkenen bij een evaluatie.

Evaluaties leiden tot effectievere veranderingen indien er een vervolg komt in de vorm van trainingen en/of workshops. Aanbevelingen die uit evaluaties naar voren komen zijn niet altijd met een penningstreek in een organisatie in te voeren.

Vanaf de oprichting van Perspectief zijn ruim 1300 evaluaties uitgevoerd. In de loop der jaren heeft het proces van evalueren zich ontwikkeld. Dit heeft geleid tot verdieping van de evaluaties, diversiteit in evaluatievormen en rapportages, in aansluiting op vragen van onze opdrachtgevers. Bij een aantal organisaties evalueert Perspectief cyclisch de kwaliteit, al dan niet in combinatie met trainingen, inhoudelijke coaching- en adviestrajecten. In partnerschap zoekt Perspectief naar het aansluiten van externe trajecten op interne processen, om samenhang en versterking van ontwikkelingen te bevorderen.

In de woonvoorzieningen die zijn bezocht door evaluatieteams zijn tal van verbeteringen tot stand gebracht: met wie en waar men woont, wat mensen willen eten, goede zorg is afgestemd op de persoon, zinvolle activiteiten ontwikkeld, vriendschappen bevorderd en conflicten zijn opgelost. Honderden mensen zijn gesterkt in hun eigen kunnen en hebben

een aanmerkelijk betere kwaliteit van leven gekregen. Potentiële problemen zijn op tijd onderhanden genomen omdat men weer over de inhoud ging praten, kennis en expertise zijn ontwikkeld en verzameld en komen ten goede aan 'de doelgroep' en het grote netwerk daaromheen.

Perspectief heeft veel bereikt en weet ook veel. Zij weet wat er zoal speelt bij zorgaanbieders, wat hun sterke en zwakke kanten zijn, waar de krachten liggen en gevaren loeren. Perspectief weet intussen wanneer mensen met een beperking een goed en veilig leven kunnen leiden en wanneer mensen verwaarloosd worden of vereenzamen.

Hoe gaan algemene evaluaties van Perspectief?

Perspectief motiveert en versterkt mensen om, ieder vanuit zijn of haar eigen kracht, samen te werken. Bij het uitvoeren van evaluaties gaat Perspectief na of de ondersteuning aansluit op persoonlijke behoeften en wensen van mensen. Voor mensen met een beperking is het belangrijk dat de ondersteuning hen helpt om het leven te kunnen leiden dat ze willen. Dat staat centraal in de evaluaties van Perspectief.

De evaluaties zijn principieel kwalitatief van aard en bieden de mogelijkheid te kijken naar het totale leven van mensen. In de evaluaties wordt nagegaan in hoeverre diensten aansluiten op de behoeften en wensen van mensen met een beperking, als zodanig zijn ingericht en naar het oordeel van de gebruikers daarin slagen. Er wordt gewerkt volgens een methodiek waarin het leven en de behoeften van gebruikers van diensten de belangrijkste uitgangspunten zijn. De kern van deze methodiek wordt gevormd door kwaliteitsstandaarden (in termen van beginseluitspraken) en daaruit afgeleide indicatoren. De standaarden zijn de essentie van de visie van Perspectief gericht op de mogelijkheden in het leven van mensen met beperkingen en hun familie, die door dienstverleners en de samenleving mede dienen te worden gewaarborgd. De standaarden vormen de spil van alle activiteiten van Perspectief.⁶

We vragen ons bij evaluaties dan ook af:

- ⊙ Hoe geven dienstverlenende organisaties inhoud aan een goed leven voor mensen?*
- ⊙ Wat doen zij aan het versterken van mensen en hun netwerk?*
- ⊙ Kunnen mensen zich ontwikkelen in een zelfgekozen richting, met eigen voorkeuren en leefstijl?*
- ⊙ Hoe kunnen mensen profiteren van alle rijkdom die de samenleving iedereen biedt?*
- ⊙ Hoe worden zij hierin ondersteund?*

Perspectief werkt vanuit een partnerschapmodel. Met het uitvoeren van evaluaties beoogt Perspectief het versterken van mensen en hun netwerk. Alle activiteiten zijn gericht op het bevorderen van ontwikkelingen die hen ondersteunen een rijker leven te leiden, in plaats van het louter meten van tevredenheid en het vergelijken van uitkomsten van onderzoeken. Alle activiteiten van Perspectief worden uitgevoerd in dialoog met de mensen om wie het gaat en zijn gericht op inhoud om zo mensen aan te spreken op hun eigen kracht en hen te versterken.

⁶ Zie bijlagen 2 en 3.

Deze 'multi-perspectieve benadering' die Perspectief hanteert, houdt in dat alle betrokkenen - mensen met beperkingen, hun familie en andere belangrijke mensen uit hun leven, maar ook begeleiders en management - naar hun mening en ideeën wordt gevraagd, ieder vanuit het eigen perspectief. Daarbij staat de persoon om wie het gaat en zijn leven centraal. De meningen en opvattingen van alle betrokkenen worden van evenveel waarde geacht, zij vormen het totale beeld en geven richting aan wenselijke ontwikkelingen.

De evaluaties worden uitgevoerd door teams van Perspectief, meestal bestaande uit drie personen: een persoon die zelf ondersteuning krijgt, een familielid of vriend nauw betrokken bij een persoon die ondersteuning nodig heeft (evaluatoren) en een teamleider. De evaluatoren zijn door Perspectief opgeleid om evaluaties uit te kunnen voeren en hebben geen verbinding met de plek waar geëvalueerd wordt. Deze opleiding is gecertificeerd. De teamleiders zijn in dienst van Perspectief of werken op freelance basis. Alle teamleiders volgen een opleidingstraject inclusief coaching.

Aanwezigen op een miniconferentie over vriendschap. In het midden Perspectief-medewerkster Dianne den Ouden.

Trainingen en procesbegeleiding

Een samenleving waar iedereen zich thuis voelt. Hoe krijg je dat voor elkaar? Perspectief Trainingen werkt aan dit doel en stimuleert mensen om nieuwe wegen in te slaan. Bij de trainingen worden beproefde methodieken gebruikt: Social Role Valorization (SRV), de Index voor Inclusie, Model Coherency, Social Return on Investment (SROI) en Family Governed Projects.

Perspectief geeft al jaren toegankelijkheidstrainingen in bedrijven. Ook in 2010 zijn die toegankelijkheidstrainingen gedurende het hele jaar verzorgd voor de Nederlandse Spoorwegen, ROC van Twente en Connexion.

Er zijn verder trainingen over zeggenschap, ondersteuningsmethodieken, beeldvorming en samenwerking. Perspectief traint, coacht en geeft advies, organiseert (mede) congressen, symposia en studiedagen en heeft een breed netwerk van inspirerende sprekers en dagvoorzitters. Op deze thema's waren in 2010 de opdrachtgevers: MEE Utrecht, MEE Zuid Holland, College In Holland, Cliëntenraad ASVZ, Lichtenvoorde, JP van den Bent, CQ interviewers, VCP Bernheze, MEE UGV, Cliëntbelang Utrecht, Triade, MEE ZHN.

In 2010 is het trainingsaanbod uitgebreid en vernieuwd.

Zo ontwikkelden studenten van de Hogeschool Arnhem/Nijmegen in opdracht van Perspectief verschillende spelvormen over beeldvorming. De spelvormen zijn uitnodigend, niet belerend en zorgen voor geanimeerde gesprekken over de eerste indruk die we ons van iemand vormen en wat dat voor effect heeft op je gedrag. Waarom vraag je aan de één wel de weg en aan de ander niet? Welke verwachtingen hebben we van iemand op basis van een enkele blik? Negatieve beeldvorming wordt vaak niet uitgesproken maar heeft ondanks dat wel grote gevolgen voor de persoon die het betreft. Deze spelen maken deelnemers alert op het onderwerp en brengen op een leuke manier een gesprek op gang.

Het spel over beeldvorming

Andere nieuwe workshops in 2010 waren: 'Wat maakt een huis een thuis?' en 'Net als mijn leeftijdgenoten'. In de eerste kwamen onderdelen aan de orde als: Hoe ziet een echt thuis eruit? Wat gebeurt er met mensen die geen echt thuis hebben in hun leven? Wat zijn de verschillen tussen een plek waar je woont en een thuis? Wat helpt en wat staat in de weg bij het creëren van een thuis? In de tweede workshop is aandacht voor de verschillen in leeftijdsfasen, ook voor mensen met een beperking. De workshop helpt de natuurlijke loop van het leven op te pakken en openingen te vinden voor het aangaan van contacten met leeftijdgenoten. Opdrachtgevers in 2010 waren voor beide thema's de zorgaanbieders 's Heeren Loo en Reinaerde.

Training en procesbegeleiding gericht op persoonlijke netwerken

In 2010 werden een aantal trainingen en procesbegeleiding uitgevoerd rondom individuen met een beperking en hun familie- en vriendennetwerk. Uitgangspunt is het vergroten en verstevigen van het sociale netwerk rondom mensen met een beperking. Alleen met anderen zijn mensen in staat een goed leven te leiden, samen met anderen met wie je wat hebt, voor wie je wat kunt betekenen en die er voor je zijn als je ze nodig hebt.

Bij mensen met een beperking kan het netwerk sterk zijn ingekrompen en bestaan uit ouders of naaste verwanten en professionals of lotgenoten. Zo'n beperkt netwerk is kwetsbaar: ouders vallen op een gegeven moment weg, begeleiders wisselen. Perspectief ondersteunt in het weer uitbreiden van persoonlijke netwerken door trainingen, workshops en coaching. Er is veel aandacht voor het uitbreiden van gewaardeerde sociale rollen. Het proces richt zich niet louter op het individu met een beperking maar ook op familieleden, kennissen en professionals. Coaching is een essentieel onderdeel van het proces.

*Een bijeenkomst voor de opbouw van een persoonlijk netwerk.
Rechts met licht overhemd Perspectief trainer Hans Kroon.*

Deze netwerktrainingen en netwerkcoaching zijn in 2010 gegeven in het kader van het Goede Burenpject in Almere, in opdracht van stichting OSANI en in opdracht van enkele zorgaanbieders: Syndion, Triade, Esdegé Reigersdaal, Compaan, JP van den Bent.

De ervaring met evaluaties, trainingen, coaching en onderzoek komt samen in het uitgebreide aanbod op het gebied van 'netwerken'.

De nadruk tijdens het proces op het durven dromen van en toewerken naar gewaardeerde sociale rollen levert betrokken mensen veel op. Mensen durven een nieuw eigen leven op te bouwen. Een eigen leven vanuit eigen dromen, cultuur en identiteit.

Mensen die de training volgden zeiden:

"Het zet je toch op weer een andere manier aan het denken"

"Door deze manier van kijken en denken kom je tot hele nieuwe ideeën. Ik heb er weer helemaal zin in en energie om ermee aan de slag te gaan"

Trainingen verweven met integraal aanbod Perspectief

Perspectief Trainingen is betrokken bij de studiedagen over de Index voor Inclusie en de bijeenkomsten van de Coalitie voor Inclusie. Ook interne trainingen en regionale bijeenkomsten voor teamleden en teamleiders worden nog steeds met regelmaat ingepland. Evenals trainingen, presentaties, workshops en advies aan organisaties en families en groepen van mensen die ondersteuning krijgen. In februari namen 21 mensen deel aan de basistraining die opleidt tot teamlid/evaluator. Deelnemers hadden een zeer diverse achtergrond: ervaringsdeskundigen, familieleden van mensen met een beperking, professionals/ondersteuners, adviseurs, studenten et cetera.

Een basistraining voor teamleden

Trainingen van Perspectief zijn praktisch en doelgericht en brengen een heldere maatschappijvisie over. Uitgangspunt is dat de bijdrage van iedereen nodig is om te werken aan verbetering en dat ieder mens kwaliteiten heeft. Mensen worden in de activiteiten van Perspectief Trainingen uitgenodigd deze verder te ontwikkelen en de eigen kracht te ervaren.

Binnen trainingen wordt gewerkt vanuit het gedachtegoed van SRV (Social Role Valorization). In alle trainingen en binnen de procesbegeleiding is aandacht voor het verwezenlijken van gewaardeerde sociale rollen. Het gaat hierbij om een theorie die werd ontwikkeld door dr. Wolf Wolfensberger. SRV is gericht op verbetering van kwaliteit van leven van mensen met een beperking en werkt vanuit de kracht van mensen, de noodzaak van relaties tussen mensen en het belang van gewaardeerde sociale rollen.

Bij trainingen wordt gewerkt met ervaringsdeskundigen (mensen met een beperking en familie of verwanten) die gewend zijn hun ervaringen en ideeën te delen met anderen. Daarnaast staat leren door te ervaren centraal: Perspectief heeft ondervonden dat cursisten baat hebben bij zelf iets zien, doen of ondergaan. Perspectief ontwikkelt steeds werkvormen die hierbij aansluiten, zoals de toegankelijkheidstrainingen gericht op vervoer en horeca.

Procesbegeleiding

In de praktijk blijkt dat het inslaan van nieuwe wegen nogal wat voeten in aarde heeft. De bestaande en vertrouwde vormen van ondersteunen en organiseren zijn sterk verankerd in onze samenleving. Veranderingen worden tastbaar als ze gedragen worden door alle betrokkenen. Uiteraard door de mensen die het direct aangaat, door ondersteuners en managers van zorgorganisaties. Maar juist ook mensen en organisaties in de samenleving, zoals scholen, bedrijven en organisaties op het gebied van welzijn, sport en cultuur spelen een belangrijke rol. Perspectief kan een bijdrage leveren aan het veranderingsproces naar een rijker en meer compleet leven van mensen. Dat betekent dat medewerkers van Perspectief gedurende een afgesproken periode alle betrokkenen rondom het verbeteringsproces ter zijde staan.

Innovatie

Binnen Innovatie wordt gewerkt aan nieuwe vormen van evaluaties, inhoudelijke procesbegeleiding, conceptontwikkeling en verdieping van onderwerpen en/of instrumenten. Innovatie betekent letterlijk: de invoering van iets nieuws. Innovatie betekent voor Perspectief: samen met mensen en organisaties inzichten, mogelijkheden en verbindingen verkennen die kunnen leiden tot nieuwe vormen van evaluaties, trainingen, procesbegeleiding en advies. Innovatie helpt nieuwe wegen te bewandelen naar het dichterbij brengen van een inclusieve samenleving. Bij innovatie gaat het om een wederzijds proces. Het opdoen en het delen van kennis, ervaringen en meningen van mensen zelf, van ervaringsdeskundigen, van andere persoonlijk betrokkenen en professionals. Bij het werk binnen Innovatie leggen we verbinding tussen praktijk en theorie en maken dit zichtbaar in onder andere publicaties en debatten

Project Zeggenschap

Het eindrapport van het meerjaren project Zeggenschap is in 2010 verschenen.

Eigen regie van mensen met een beperking is een centrale waarde in zorg en ondersteuning. In opdracht van en in samenwerking met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) heeft Perspectief onderzoek gedaan naar hoe het staat met (het ondersteunen van) zeggenschap van mensen met een beperking.

Doelstellingen van het project waren:

- 1) Door middel van evaluaties bijdragen aan empowerment en vergroten van zeggenschap van de mensen die ondersteund worden;
- 2) Alle (direct) betrokkenen inzicht geven in hoe zij zeggenschap kunnen bevorderen;
- 3) Inzicht krijgen. Welke factoren werken bevorderend, welke belemmerend? Welke valkuilen zijn er? Daarmee kan scherper in beeld komen hoe zorgaanbieders hun prestaties beter kunnen laten aansluiten op behoeften van hun klanten. Deze kennis kan ook aangewend worden voor de verdere ontwikkeling van de (prestatie) indicatoren in het kader van de Normen voor Verantwoorde Zorg.

Het project werd uitgevoerd bij vijf zorgorganisaties op twaalf verschillende diensten/locaties en bij verschillende cliëntgroepen: onder jongeren en onder volwassenen, bij mensen die op instellingsterreinen wonen en bij mensen die in de wijk wonen, onder mensen die weinig ondersteuning nodig hebben en onder mensen die veel ondersteuning nodig hebben, al of niet met nog extra vraagstukken.

De belangrijkste uitkomst bleek te zijn dat zeggenschap alleen echt toeneemt als de opvattingen over zeggenschap op alle niveaus van een organisatie gericht zijn op het ondersteunen van de eigen regie van mensen met een beperking om zelf hun eigen weg te volgen. Het eindrapport biedt handvatten om zeggenschap meer centraal te stellen en de discussie over zeggenschap te voeden.

Coalitie voor Inclusie

Perspectief ondersteunde de Coalitie voor Inclusie organisatorisch en beleidsmatig bij een serie voorbereidende werkbijeenkomsten, openbare landelijke en regionale conferenties en bij de voorbereiding van een grootschalige manifestatie in de Jaarbeurs in Utrecht. De activiteiten van de Coalitie stonden grotendeels in het teken van het VN-Verdrag voor rechten van mensen met een beperking. Aandacht is gevraagd voor het feit dat Nederland als een van de weinige landen in Europa het VN-Verdrag voor rechten van mensen met een beperking nog niet geratificeerd heeft. In dit kader zijn een aantal rapporten voorbereid waarin wordt ingegaan op veranderingen die nodig zijn om het Verdrag te implementeren in

Nederland na ratificatie. Ook is uitgebreid gepubliceerd op de website www.coalitievoorinclusie.nl en www.vnverdragwaarmaken.nl.

Publicatie over het VN-Verdrag

Perspectief is een van de initiatiefnemers van de Coalitie voor Inclusie, een beweging van mensen en organisaties die het maatschappelijke draagvlak voor een inclusieve samenleving vergroot en beleid gericht op inclusie ontwikkelt. Uitgangspunten van de Coalitie voor Inclusie zijn: welkome samenleving, versterken van de eigen kracht van mensen, partnerschap - dus samen optrekken -, interactief en proactief werken vanuit solidariteit en optimisme en oplossingsgericht werken. De Coalitie voor Inclusie is een netwerk van mensen met een beperking, professionals, zorginstellingen, onderwijsinstellingen, overheden, organisaties en bedrijven die daar waar nodig hun kennis en expertise beschikbaar stellen voor het realiseren van inclusie.

Op de valreep werd in december 2010 financiering toegezegd door CIBG (dienst van het ministerie van VWS) voor de uitvoering van twee nieuwe projecten. De eerste is: Iedereen praat mee in de Wmo. De tweede is: Ouderen aan zet; Versterken van de eigen regie middels het zorgplan. Vijf andere projecten werden afgewezen. Tegen de afwijzing van twee daarvan gaat Perspectief in beroep.

In opdracht van het Fundamental Rights Agency⁷ in Wenen begon Perspectief in 2010 onderzoek naar de fundamentele rechten van mensen met een verstandelijke beperking en psychische problemen in Nederland. Het onderzoek is deel van een internationaal onderzoek naar de positie van mensen met een verstandelijke beperking en psychische problemen. Het Fundamental Rights Agency is ingesteld door de Europese Commissie. Publicatie van het landenrapport en het internationaal overzicht wordt verwacht in 2011.

⁷ http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/home_en.htm

Onderwijs

In 2010 zijn twee omvangrijke meerjarige projecten gestart die werken aan het verbeteren van de leeromgeving van kinderen met een beperking in het reguliere primaire en voortgezet onderwijs en op het verbeteren van voorbereiding van jongeren naar vervolgopleiding en werk. Het gaat om het project 'IkLeerOok, Uw kind naar de school in de buurt' en het project 'Met je opleiding aan de slag'.

Project Met je opleiding aan de slag

In dit project biedt Perspectief scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO/Pro) een reflectie op de huidige praktijk en een concrete aanpak gericht op mogelijke verbeteringen in de overgang van school naar werk. Middels gesprekken met leerlingen, ouders, leerkrachten en externe betrokkenen maakt Perspectief inzichtelijk hoe de school werkt aan een goede voorbereiding op werk én welke barrières er zijn, zowel binnen als buiten de school. Gebaseerd op deze evaluatie, waarin leerlingen met een beperking optraden als leden van de evaluatieteams, zijn aanbevelingen gedaan voor gewenste ontwikkelingen. Vervolgens is samen met betrokkenen in en buiten de school gewerkt aan een concrete en actieve aanpak om de verbeteringen door te voeren. Dit project is mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de NSGK.

Uit een evaluatierapport in het kader van het project Met je opleiding aan de slag:

“Uit de gesprekken blijkt ook dat de gerichtheid om de kinderen/leerlingen te beschermen tegen teleurstellingen (of die grote buitenwereld) soms groot is. Dat is begrijpelijk, zeker wanneer het gaat om leerlingen die na soms zeer negatieve ervaringen op andere scholen nu een goede plek hebben gevonden op De Brug.

Het werken aan en vergroten van zelfbewustzijn en zelfrespect van leerlingen blijft in onze ogen een voortdurend punt van aandacht. Het is de uitdaging een balans te vinden tussen beschermd worden en de kansen om jezelf of je grenzen tegen te komen, naast de kans om jezelf te overtreffen, trots te zijn en daarvan te groeien.”

Naast de evaluaties zijn vijf jongeren met een beperking (en hun familie/netwerk) uitgebreid geïnterviewd over hun ervaringen als het gaat om het vinden van werk. Deze interviews zijn gepubliceerd. Zie bijvoorbeeld het artikel 'Tobias zoekt een baan'⁸, naar aanleiding van het interview met Tobias Westerveld.

Tobias Westerveld (rechts) in zijn rol in Downistie.

⁸ Zie: <http://www.perspectief.org/documenten/artikelTobiasWesterveld.pdf>

Niet alleen in Nederland, maar ook in Nieuw-Zeeland is onderzoek gedaan en zijn vijf jongeren geïnterviewd. In Nieuw-Zeeland is al vele jaren ervaring opgedaan met de transitie van onderwijs naar werkgelegenheid. Zo kunnen de ervaringen naast elkaar worden gezet.

Uit een tweede evaluatierapport in het kader van het project Met je opleiding aan de slag:

“In vrijwel alle gesprekken komt de periode na school naar voren als een punt van zorg. Lang niet alle leerlingen zijn aan het eind van hun schoolperiode klaar voor de grote wereld. VSO onderwijs is eindonderwijs en levert geen certificaat of diploma op dat toegang geeft tot de arbeidsmarkt. Op de overigens door leerlingen en ouders zeer gewaardeerde speciale klas bij het ROC na (één dag per week) is er geen vervolgonderwijs. Leerkrachten zien met lede ogen aan dat op veel van wat leerlingen geleerd hebben niet wordt voortgeborduurd. Veel ouders vinden het spijtig dat jongeren zich niet verder kunnen ontwikkelen; het concept ‘Een leven lang leren’ gaat voor hun kind vaak niet op.”

Project IkLeerOok, Uw kind naar de school in de buurt

Van september 2010 tot maart 2013 wordt in dit project met verschillende gezinnen gewerkt aan het creëren van een goede leeromgeving voor een kind met een beperking, samen met de school en de buurt. Perspectief vindt dat elk kind dat meer ondersteuning nodig heeft, dezelfde kansen moet krijgen als andere kinderen. Dat betekent dat elk kind naar een gewone school in de buurt kan, op kan groeien tussen leeftijdsgenoten en dat kinderen van elkaar kunnen leren. Uit onderzoek⁹ blijkt dat kinderen die een reguliere school bezoeken, meer kansen hebben op maatschappelijke participatie.

Het project is opgezet om gezinnen te ondersteunen een inclusieve leeromgeving te vinden of te behouden. Een belangrijk middel is het vergroten van het netwerk van het gezin en de school, het maken van een IkLeerOok-plan en het inzetten van procesbegeleiders.

Deelnemende gezinnen komen uit heel Nederland. Van Delft tot Groningen en van Eindhoven tot Amsterdam. Elk gezin zit in een andere situatie, elk kind is anders en vraagt om andere (urgente) stappen. De één zoekt een reguliere basisschool, de ander wil naar het voortgezet onderwijs of naar de universiteit. Ook het netwerk is op verschillende manieren al dan (nog) niet betrokken.

Vanuit IkLeerOok kan het gezin een beroep doen op een procesbegeleider die ondersteuning, coördinatie en input geeft aan de ouders, het netwerk, de school, de buurt en andere betrokken mensen of organisaties. De procesbegeleider werkt nauw samen met het gezin en faciliteert bijvoorbeeld de netwerkbijeenkomsten.

Scholen die betrokken zijn bij de gezinnen krijgen een aanbod voor een kwaliteitsonderzoek. In het onderzoek wordt een werkwijze gevolgd die Perspectief al vele jaren gebruikt. De school ontvangt na het onderzoek een rapport waarin zowel de sterke kanten als de verbeterpunten van de school worden aangeven.

⁹ <http://www.perspectief.org/project-ikleerook/documenten/Onderzoek.pdf>

Het team procesbegeleiders. Links projectleider Astrid Greven.

Gaandeweg blijkt het netwerk belangrijk voor deelnemers aan het project. Veel ouders met een kind met een beperking voelen dat ze alleen voor ingewikkelde stappen en beslissingen staan. Zelf een netwerk bijeenroepen is emotioneel moeilijk. Ouders willen ondersteuning bij het organiseren van een netwerk dat met hen meedenkt en doet. IkLeerOok geeft die ondersteuning. Bij meer dan de helft van de gezinnen die aan het project meedoen zijn één of meer bijeenkomsten geweest. Ieder gezin heeft dat op een eigen wijze ingevuld. De grootte van een netwerkgroep varieert tussen de zes en 25 mensen. Sommige netwerken bestaan vooral uit vrienden en familie, andere voornamelijk uit professionals en weer anderen uit een combinatie hiervan.

Een netwerkbijeenkomst in het kader van IkLeerOok.

Wat zeggen ouders over IkLeerOok?

"Eindelijk nemen we de tijd om in kaart te brengen wat ambities voor ons kind zijn."

"Meedoen aan IkLeerOok is een steun in de rug en een stok achter de deur."

"We zijn trots op wat we voor elkaar krijgen."

"Zonder IkLeerOok hadden we geen netwerkbijeenkomst georganiseerd. Ik vind het prettig dat ik IkLeerOok achter me heb staan. Dat maakt het voor mij makkelijker om mensen voor zo'n bijeenkomst uit te nodigen."

"De netwerkbijeenkomsten verstevigen het contact met familie, vrienden, de buurt en de school."

"Er worden plannen gemaakt die ons en ons kind versterken."

"We zijn verbaasd dat het netwerk zo groot kan zijn."

"Door de gesprekken met de procesbegeleider zijn we breder gaan kijken en hebben we alle opties open gehouden. We zijn nu ook met scholen gaan praten waar we voorheen niet naar toe zouden gaan omdat we dachten dat het daar toch niet mogelijk zou zijn."

Index voor Inclusie

Drie basisscholen werken samen met zorginstelling Arduin aan een inclusieve schoolgemeenschap. Ze willen bevorderen dat alle kinderen, ook kinderen met een ernstige beperking, deel nemen aan het gewone schoolleven, waarbij kinderen leren van elkaar. Dit past binnen het kader van Passend Onderwijs. Ook was er behoefte aan meer zicht op hoe samenwerking en verantwoordelijkheden tussen alle betrokkenen (leerlingen, ouders, scholen, zorgaanbieders, REC's, gemeenten) optimaal kan bijdragen aan scholen waar alle kinderen uit de buurt welkom zijn. Perspectief voerde evaluaties uit en gaf in 2010 procesbegeleiding op de drie scholen en stichting Arduin vanuit de Index voor Inclusie.

De Index voor Inclusie biedt een handvat voor scholen die een antwoord willen op de vraag hoe met diversiteit van leerlingen om te gaan, op een manier waarbij alle leerlingen gewaardeerd worden.¹⁰ De Index biedt scholen een ondersteunend proces van (zelf)evaluatie en (kwaliteits)ontwikkeling. Het instrument is ontwikkeld in samenwerking met schoolteams, ouders, bestuurders, onderzoekers, zorg- en welzijnsorganisaties. De Index voor Inclusie wordt in meer dan 45 landen gebruikt. Het oorspronkelijke document is uitgegeven door het 'Centre for Studies on Inclusive Education' in Bristol. De Nederlandse licentie ligt bij Perspectief.

Veranderingen binnen scholen hebben invloed op veranderingen in de samenleving en omgekeerd; een inclusieve school en een inclusieve samenleving liggen in elkaars verlengde. Het werken met de Index versterkt beide processen. Doordat wordt ingestoken op het intensief betrekken van regionale partijen vanuit gemeenten, bedrijven en zorginstellingen ontstaan er netwerken (zorg- en dienstverlening) die het kind en het netwerk (ouders, buurt en school) ondersteunen bij het realiseren van de benodigde passende leeromgeving.

Samen leren

¹⁰ www.indexvoorinclusie.nl

De omgeving van Perspectief

Verwante organisaties

Innovatie, burgerschap, een inclusieve samenleving, kwaliteit en persoonlijke ondersteuning zijn voor Perspectief belangrijke toetsingscriteria voor samenwerking met andere maatschappelijke organisaties. Vanuit haar huidige activiteiten onderhoudt Perspectief contacten met een aantal innovatieve organisaties en met diverse hogescholen en universiteiten. Perspectief spant zich in om met organisaties die dezelfde doelstellingen nastreven (tijdelijke) allianties aan te gaan.¹¹

Internationale contacten

Vanaf de oprichting onderhoudt Perspectief contact met het internationale netwerk van personen en organisaties die verwantschap hebben met de missie van Perspectief. Te noemen valt Inclusion Europe, Inclusion International, het Open Society Institute (OSI), Academic Network European Disability Experts ANED, de European Association of Service Providers for Persons with Disabilities (EASPD), Office Disability Issues (OID) in Nieuw-Zeeland, Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE), Canterbury Christ Church University College, Geneva Institute on Psychiatry (GIP), Universiteit van Gent, Artevelde Hogeschool Gent, Universiteit Antwerpen, Hogeschool Leuven en het Trinity College in Dublin.

Overheid

In het beleid van VWS voor mensen met beperkingen staat 'Kwaliteit van Leven' voorop net als 'het aansluiten bij de leefwereld van de cliënt, zijn behoeften en taal'. Aangegeven wordt dat er een omslag nodig is in het denken van de wereld van het beleid naar de wereld van de cliënt. Weg van de benadering waarbij de overheid het proces probeert te beheersen in termen van indicaties, protocollen of eindeloze verantwoordings-vragen.¹²

Het ministerie heeft deze woorden niet herroepen. Toch merkt Perspectief dat de visie op het departement van VWS, of breder geformuleerd bij de landelijke regering, is veranderd. De kwaliteit van zorg is volgens de overheid een verantwoordelijkheid van private zorgaanbieders geworden. VWS wil hen geen beleidsrichting opdringen. Het veld mag zelf bepalen welke koers het vaart.

Zorgaanbieders worden daarbij net als individuele "zorgconsumenten" gedwongen zich op te stellen als bespelers van een economische vrije markt, waarbij zorgkantoren/zorgverzekeraars de opdracht krijgen kosten beheersbaar te houden.

VWS verengt de verantwoordelijkheid voor het welzijn van burgers met een beperking nog verder door beleid voor zorg en ondersteuning te verengen tot het beperken van kosten voor vooral de AWBZ (Algemene Wet Bijzonder Ziektekosten). Welzijn, maatschappelijke participatie en ondersteuning bij betaald werk worden niet meer tot VWS-domein gerekend maar tot dat van gemeenten of werkgevers.

Die visie vindt internationaal geen weerklank. In Europa en de OESO, de organisatie voor ontwikkelde landen, wint de mensenrechtenbenadering terrein. Het nieuwe VN-Verdrag voor de rechten van mensen met een beperking gaat uit van inclusie en zeggenschap voor mensen met een beperking op alle terreinen in hun leven. Het verdrag is in vrijwel alle landen van de Europese Unie geratificeerd, alsmede door de Europese Unie zelf. Nederland

¹¹ www.perspectief.org/overperspectief/partners.php

¹² Citaten komen uit diverse brieven van VWS

heeft in 2010 geen voorstel voor ratificatie voorgelegd aan het parlement en lijkt er weinig prioriteit aan te geven. Een voorontwerp voor een Europese richtlijn Gelijke behandeling op grond van (onder meer) handicap, wordt door de Nederlandse regering vooralsnog niet geaccepteerd.

De Europese Commissie heeft het jaar 2010 uitgeroepen tot 'Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting.'¹³ De Europese Commissie benoemde daarbij de kwetsbare groep mensen met een beperking expliciet tot een groep voor wie nationale overheden zich moeten inspannen om een beter bestaan te borgen en meer te includeren.

De Nederlandse overheid heeft laten blijken dat de mensenrechtenbenadering niet dringend nodig zou zijn. Mensen met een beperking hebben het nu goed, is de mening. Perspectief voelt zich niet thuis in die benadering. Er zijn goede voorzieningen voor mensen met een beperking; er is basiszorg (AWBZ), er is een basisinkomen (vaak Wajong), maar van echte zeggenschap en echte deelname aan de samenleving als gewaardeerd burger, is voor veel mensen met een beperking nog geen sprake.

Perspectief is uniek in Nederland vanwege de uitgangspunten, werkwijze en organisatiestructuur. De werkwijze van Perspectief richt zich niet op puur meten (waarbij cliënten commentaar geven op de zorg die zij krijgen), maar creëert bewustzijn en draagvlak voor wezenlijke veranderingen door meningen en ideeën van alle betrokkenen te betrekken.

Perspectief is zich steeds verder gaan toeleggen op het verbinden en inspireren van mensen en organisaties rondom onderwerpen die hen rechtstreeks aangaan, dit in verschillende domeinen van het leven zoals onderwijs, zorg, werk en vervoer. In tien jaar tijd is Perspectief dan ook uitgegroeid van een organisatie die voornamelijk de kwaliteit van de zorg toetst, tot een Kenniscentrum voor Inclusie en Zeggenschap. Perspectief staat voor een 'gevarieerde samenleving' met als belangrijkste uitgangspunten zeggenschap, gelijkwaardigheid en diversiteit. Anders gezegd: burgers moeten aan het maatschappelijke leven kunnen deelnemen (waar nodig met persoonlijke ondersteuning), met erkenning van en respect voor de verschillen tussen mensen.

Perspectief vindt internationaal en in Nederland bij afzonderlijke organisaties en bij mensen met een beperking en hun familie- en vriendenkring, veel medestanders in het streven naar inclusie. Dat streven zou aan kracht winnen als ook in het landelijk beleid meer inzicht groeit in wat mensen met een beperking buiten AWBZ om nodig hebben om bij te dragen aan een rijk geschakeerde samenleving.

¹³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=nl&catId=637>

Missie en visie

Missie

Perspectief is een onafhankelijke netwerkorganisatie die samen met mensen met een beperking werkt aan een goed leven voor iedereen. Perspectief verbindt en inspireert mensen en organisaties rondom inclusie en zeggenschap. In tien jaar tijd zijn we uitgegroeid tot het Kenniscentrum voor Inclusie en Zeggenschap.

Kernactiviteiten zijn:

- ⊙ Het uitvoeren van evaluaties;
- ⊙ Het ontwikkelen en uitvoeren van trainingen;
- ⊙ Het werken aan innovatie en verdieping.

Alle activiteiten zijn gericht op het bereiken van een inclusieve samenleving, een samenleving waar iedereen welkom is en waar iedereen een bijdrage aan kan leveren. Het perspectief van ervaringsdeskundigen staat daarin centraal. Mensen met een beperking en mensen uit hun netwerk vervullen daarom zoveel mogelijk sleutelposities in alle activiteiten van Perspectief. Perspectief motiveert en versterkt mensen om, ieder vanuit zijn of haar eigen kracht, samen te werken.

Visie

De visie van Perspectief is dat mensen recht hebben op volledige toegang en deelname aan de samenleving. Perspectief staat voor de volgende principes:

- ⊙ Mensen hebben zeggenschap over hun eigen leven;
- ⊙ Mensen zijn verbonden met familie, vrienden, collega's;
- ⊙ Mensen maken deel uit van en dragen bij aan de samenleving;
- ⊙ Mensen respecteren elkaar;
- ⊙ Mensen leven in een veilige, vertrouwde omgeving;
- ⊙ Mensen kunnen zich ontwikkelen en hun persoonlijke doelstellingen bereiken.

Deze principes staan aan de basis van al het werk van Perspectief. Zij zijn uitgewerkt in de vier standaarden die worden gebruikt in de evaluaties.¹⁴

Perspectief werkt daarbij vanuit het sociale model. Dienstverlening en samenleving komen vanuit dit perspectief, ook wel het burgerschapspectief genoemd, in een andere verhouding tot elkaar te staan. Vanuit het sociale model staat de persoon als burger in de samenleving centraal. Daarbij is de focus op tal van terreinen die deel uitmaken van het leven van iedere burger, zoals vriendschappen, huisvesting, werk, relaties, onderwijs, studie, winkelen, hobby's, uitgaan. Ook de zorg maakt deel uit van de samenleving, maar neemt een veel minder op de voorgrond tredende plaats in. Dit in tegenstelling tot de heersende dienstverleningsoptiek (ook wel medisch model genoemd) waarin formele zorg het grootste deel van de diensten die aan cliënten geboden wordt uitmaakt, ook al vindt dat steeds meer buiten het instellingsterrein plaats.

De organisatiestructuur van Perspectief biedt mensen met een beperking en hun familie invloedrijke rollen (in de evaluatieteams, als trainers, in het bestuur). Visie, doelstellingen en taken zijn neergelegd in het Meerjarenplan 2009-2012.

¹⁴ Zie bijlage 2.

Overzicht van de organisaties waar Perspectief heeft geëvalueerd

2010

ASVZ, De Drie Notenboomen, Diogenes, Arduin, Aveleijn, Cavent, Talant, Diomage, Osani, Tiuri, Esdégé-Reigersdaal, 's Heeren Loo, JP van den Bent, Kensoor, Okkernoot, Stg. Wigwam Vallei Nederland, Cliëntenbelang Utrecht, VSO De Brug, Pameijer, De Hartekamp Groep, De Zijlen, Klimopschool, De Lichtenvoorde.

2009

Arduin, ASVZ, AveleijnSDT, Baalderborg Groep, De Akkerwinde, De Drie Notenboomen, De Lichtenvoorde, De Trans, De Zijlen, ENZO, Esdégé-Reigersdaal, Ipse De Bruggen, JP van den Bent, MEE IJsseloevers, Pameijer, Promens Care, Raamwerk, Reinaerde, 's Heeren Loo, Stg. Zorgboerderijen Zeeland, Triade, VGN, VGPH.

2008

Arduin, Aveleijn, JP van den Bent, Daelzicht, De Drie Notenboomen, GGZ Duin- en Bollenstreek, 's Heeren Loo Noord, Humanitas, Lichtenvoorde, LSW, Maeykehiem, NOVO, De Okkernoot, Philadelphia Zorg (IJsselwelle), Promens Care, Reinaerde, Sensis, SOVAK, Sprank, Steinmetz | de Compaan, Syndion, Talant, Thomashuizen, Tragel, VanBoeijen, Ygdrasil.

2007

Arduin, ASVZ, Aveleijn, Compaan, De Akkerwinde, De Leite, Lichtenvoorde, De Okkernoot, Emergis, Enzo, Esdégé-Reigersdaal, Filadelfia, Fleuroja, JP van den Bent, 's Heeren Loo, NOVO, Paus Johannes XXIII, SIG, Sprank, Syndion, Talant, Thomashuizen, Tragel, Westenrijck, Zuidwester.

2006

Arduin, ASVZ, Aveleijn, Daelzicht, Dagcentra Twente, De Leite, De Okkernoot, De Trans, De Wilg, De Zijlen, Esdégé-Reigersdaal, Filadelfia, Fleuroja, JP van den Bent, 's Heeren Loo, Kleinschalig Wonen, Lichtenvoorde, Maeykehiem, Meare, NOVO, Pepijn & Paulus, SDW, SOVAK, Sprank, St. Anna/Op den Bies, Syndion, Thomashuizen, Tragel, Wonen Plus, Ygdrasil, Zozijn.

2005

Amarant, Arduin, ASVZ-ZW, Aveleijn, Compaan, Daelzicht, De Leite, Esdégé-Reigersdaal, Filadelfia, Het Gors, JP van den Bent, Lichtenvoorde, MEE ZHZ, PameijerKeerkring, Raamwerk, Radar, Sherpa, SIG, 't Skûtsje, Sprank, SPZ, Syndion, Talant, Thomashuizen, Tragel, Trans, VanBoeijen, Zozijn.

2004

Amarant, Arduin, ASVZ-ZW, Bollenstreek/Raamwerk, Compaan, Daelzicht, De Leite, De Zijlen, Esdégé-Reigersdaal, Het Gors, JP van den Bent, Lichtenvoorde, Maasveld, Meare, MEE Flevoland, MEE IJRV, MEE ZHZ, MEE Zwolle, PameijerKeerkring, Pepijn & Paulus, PSWML, SDIJ, Sherpa, Syndion, Talant, Thomashuizen, Tragel, VanBoeijen, Vizier, Zozijn, Zuidwester.

2003

Amarant, Arduin, Daelzicht, De Leite, De Zijlen, Esdégé-Reigersdaal, Festog/Zozijn, Het Gors, JP van den Bent, Lichtenvoorde, PameijerKeerkring, Sherpa, SIG, SPD Flevoland, SPD IJRV, SPD Zwolle, SPZ, St. Zorg op Maat, Talant, Tragel, VanBoeijen, Vizier, Zorgboerderijen Landbouw & Zorg, Zuidwester.

2002

Amarant, Arduin, ASVZ-NH, ASVZ-ZH, Daelzicht, Esdégé-Reigersdaal, Festog, Hartekampgroep, JP van den Bent, Lichtenvoorde, Odion, PameijerKeerkring, Paus Johannes XXIII, SDIJ, Sherpa, SIG, SPD IJRV, SPD ZHZ, SVGNK, Syndion, Talant, Urtica, VanBoeijen, Vincentius.

2001

Arduin, ASVZ-NH, Bollenstreek, Compaan, Daelzicht, DAG, Dit Koningskind, Esdégé-Reigersdaal, Festog, Heechhout-Kaai, JP van den Bent, Lichtenvoorde, Maeykehiem, Olmen Es, Orion, PameijerKeerkring, Prisma, Severinus, Sherpa, SPD Oost-Gelderland, SPD ZHZ, SPD Zwolle, SPZ (Philadelphia Zorg), SVGNK, Syndion, Tjallingahiem, VanBoeijen, Zuidwester.

2000

Arduin, ASVZ-NH, Bollenstreek, Daelzicht, DAG, Dit Koningskind, Eemeroord-Naarmate, Esdégé-Reigersdaal, Festog, Heechhout-Kaai, 's Kooningsjacht, Lichtenvoorde, Maartenswouden, Maeykehiem, Noorderbrug, Olmen Es, PameijerKeerkring, SPD Leeuwarden, SPD Oost-Gelderland, SPD ZHZ, SVGNK, Syndion, Tjallingahiem, VanBoeijen, Zorgboerderijen Landbouw & Zorg, Zuidwester.

Standaarden Perspectief

ZEGGENSCHAP

Mensen hebben zeggenschap over hun eigen leven. Ieder kan zich ontwikkelen in een richting die hij wil en door middel van zijn keuzes, voorkeuren en leefstijl uitdrukking geven aan een eigen identiteit. Zeggenschap is uitgangspunt van het beleid.

INCLUSIE

Mensen zijn gewaardeerde burgers. Zij zijn verbonden met anderen, zoals familie, vrienden, kennissen, collega's. Zij maken deel uit van en dragen op unieke wijze bij aan de samenleving.

RESPECT EN VEILIGHEID

Mensen hebben respect voor elkaar. Mensen leven in een veilige, gezonde, vertrouwde omgeving.

PERSOONLIJKE ONDERSTEUNING

Mensen geven hun leven zelf vorm en inhoud en krijgen daarbij passende en geschikte ondersteuning in aansluiting op hun ondersteuningsbehoeften.

Uitkomsten/effecten van standaarden

STANDAARD	UITKOMST / EFFECT
Zeggenschap	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen kunnen op alle levensterreinen bepalen hoe ze hun leven inrichten. • Mensen doen een veelheid van ervaringen op en bereiken hun persoonlijke doelstellingen. • Mensen wonen hoe ze willen. Ze zijn baas in eigen huis en dragen verantwoordelijkheid. • Kinderen en jongeren volgen onderwijs. Mensen hebben werkzaamheden of bezigheden die aansluiten bij hun interesses en ambities. Zij bepalen hoe ze hun vrije tijd doorbrengen. Ieder kan zich in alle levensfasen naar behoefte verder scholen. • Mensen bepalen met welke organisaties zij samenwerken en van welke diensten zij gebruik maken.
Inclusie	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen hebben waardevolle persoonlijke en sociale netwerken in de samenleving. • Zij maken gebruik van voorzieningen die voor iedereen bedoeld zijn. • Mensen wonen in de samenleving met mensen waarmee ze zich verbonden voelen. • Kinderen en jongeren volgen breed toegankelijk, regulier onderwijs, dat bijdraagt aan hun ontplooiing. • Ieder schoolt zich op terreinen waar zijn interesses en ambities liggen. • Mensen hebben gerespecteerde werkzaamheden of bezigheden in de samenleving en voelen zich gewaardeerde medewerkers. • Mensen nemen deel en dragen bij aan het sociale, culturele, religieuze en recreatieve leven (concerten, cafés, clubs, kerken, verenigingen, sportevenementen etc.) in de samenleving. Zij maken gebruik van welzijns- en gezondheidsvoorzieningen in de plaatselijke gemeenschap. • Mensen hebben dezelfde rechten, kansen en verantwoordelijkheden als iedere burger, ook op het gebied van trouwen, kinderen krijgen, stemmen, sterilisatie, orgaandonatie, euthanasie etc.
Respect en veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen voelen zich gerespecteerd, hun persoonlijke integriteit is gewaarborgd. Zij leven in een veilige, gezonde en hun vertrouwde omgeving.
Persoonlijke ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Mensen hebben ondersteuning (in de vorm van begeleiding, verzorging, coaching etc.) bij alle voor hen belangrijke zaken. • Zij kunnen hun leven inrichten, zoals hen past. • Mensen vinden dat zij een goed leven leiden. • Ondersteuning wordt verleend op afgesproken en gecoördineerde manier.